



LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X IR Y SKUNDO PRIEŠ VALSTYBĖS SIENOS APSAUGOS TARNYBOS PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJOS UŽSIENIEČIŲ REGISTRACIJOS CENTRĄ

2015-05-06 Nr. 4D-2014/1-172
Vilnius

I. SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius gavo X ir Y (arba toliau vadinama – Pareiškėjas (-ai)) skundą dėl Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Užsieniečių registracijos centro (toliau vadinama – Užsieniečių registracijos centras) pareigūnų veiksmų sprendžiant Pareiškėjų sulaikymo bei apgyvendinimo Užsieniečių registracijos centre klausimus (toliau vadinama – skundas).

2. Pareiškėjai skunde nurodo:

2.1. „VSAT [Valstybės sienos apsaugos tarnyba] Užsieniečių registracijos centras, nepristatydamas Pareiškėjo į Švenčionių rajono apylinkės teismą, kur buvo pakartotinai svarstomas jo sulaikymo klausimas, nevykdė jam teisės aktų priskirtų funkcijų, dėl ko buvo pažeista Pareiškėjo teisė dalyvauti teismo posėdyje, kuriame buvo pakartotinai svarstomas jo sulaikymo klausimas“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

2.2. „Nors vadovaujantis Lazdijų rajono apylinkės teismo 2014-10-07 sprendimu nepilnametis Pareiškėjo sūnus turėjo būti apgyvendintas VSAT Užsieniečių registracijos centro nesulaikytojų korpuse, jis, kartu su savo tėvu Pareiškėju, buvo patalpintas VSAT Užsieniečių registracijos centro sulaikytųjų korpuse, taigi nepilnametis Pareiškėjo sūnus buvo *de facto* sulaikytas.“

2.3. „[...] Lazdijų rajono apylinkės teismas 2014-11-18 sprendime, kuriuo buvo sulaikytas Pareiškėjas, nieko nepasisakė dėl Pareiškėjo nepilnamečio sūnaus apgyvendinimo, todėl Migracijos departamento 2014-10-28 sprendimas dėl nepilnamečio Pareiškėjo sūnaus apgyvendinimo VSAT Užsieniečių registracijos centre liko galioti. Nepaisant to, VSAT Užsieniečių registracijos centras, sulaikius nepilnamečio Pareiškėjo sūnaus tėvą ir patalpinus jį į sulaikytųjų korpusą, atsisakė ir toliau centre apgyvendinti nepilnametį Pareiškėjo sūnų ir perdavė jį VSAT Lazdijų rinktinei.“

3. Pareiškėjai prašo ištirti skunde nurodytas aplinkybes.

II. TYRIMAS IR IŠVADOS

Nustatytos reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 ir 20 straipsnių nuostatomis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius kreipėsi į Užsieniečių registracijos centrą ir

Migracijos departamentą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau vadinama – Migracijos departamentas), prašydamas paaiškinti skunde nurodytas aplinkybes.

5. Iš Užsieniečių registracijos centro pateiktų paaiškinimų ir pridėtų dokumentų nustatyta:

5.1. Švenčionių rajono apylinkės teismas 2014-10-23 raštu Nr. 4768 pranešė Užsieniečių registracijos centrui ir Pareiškėjo atstovei, kad 2014-10-27 bus nagrinėjamas Užsieniečių registracijos centro teikimas pakartotinai svarstyti klausimus dėl Pareiškėjo ir jo nepilnamečio sūnaus sulaikymo ir alternatyvios sulaikymui priemonės taikymo.

5.2. „Pareiškėjas klaidingai vadovaujasi įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (toliau – UTPI) įtvirtintomis nuostatomis, tvirtindamas, kad užsieniečio nedalyvavimas teismo posėdyje pažeidžia UTPI 116 str. ir 118 str. nuostatas. UTPI 116 str. 1 d. reglamentuoja užsieniečio sulaikymą ilgiau nei 48 valandoms bei aiškiai įvardija „į apylinkės teismą pagal užsieniečio buvimo Lietuvos Respublikos teritorijoje vietą **kreipiasi** policijos ar kitos teisėsaugos institucijos pareigūnas **per 48 valandas nuo užsieniečio sulaikymo momento. Užsieniečio dalyvavimas teismo posėdyje yra būtinas.**“ [...] sprendimo sulaikyti užsieniečių pakartotinis svarstymas reglamentuojamas 118 str., kuris nenumato užsieniečio būtino dalyvavimo teismo posėdyje.“

5.3. Asmuo gali būti apgyvendintas Užsieniečių registracijos centre netaikant judėjimo laisvės apribojimo tik tuo atveju, kuomet jis turi prieglobsčio prašytojo statusą (UTPI 115 straipsnio 5 dalis). Pareiškėjo nepilnametis sūnus apgyvendinimo Užsieniečių registracijos centre metu (Lazdynų rajono apylinkės teismui priėmus 2014-10-07 sprendimą) neturėjo prieglobsčio prašytojo statuso. Pareiškėjai buvo apgyvendinti kartu, jiems skiriant atskirą kambarį, sulaikytų užsieniečių bendrabutyje. Pareiškėjo nepilnametis sūnus turėjo galimybę dalyvauti organizuojamuose vaikų ugdymo, žaidimo užsiėmimuose, jam buvo sudaryta galimybė bendrauti su bendraamžiais. Užsieniečių registracijos centras apgyvendino Pareiškėjus kartu, atsižvelgdamas į svarbiausius vaiko interesus.

5.4. Migracijos departamento Prieglobsčio reikalų skyriaus (toliau vadinama – Prieglobsčio reikalų skyrius) 2014-10-10 sprendimais Nr. [...] ir Nr. [...] Pareiškėjams buvo suteiktas laikinas teritorinis prieglobstis. Švenčionių rajono apylinkės teismo 2014-10-27 sprendimu buvo panaikintas Lazdijų rajono apylinkės teismo sprendimas sulaikyti Pareiškėją, apgyvendinti jo nepilnametį sūnų Užsieniečių registracijos centre. Prieglobsčio reikalų skyrius 2014-10-28 sprendimu Nr. [...] nusprendė Pareiškėjo nepilnametį sūnų apgyvendinti Užsieniečių registracijos centre.

5.6. Lazdijų rajono apylinkės teismo 2014-11-18 sprendimu Pareiškėjas buvo sulaikytas iki 2015-02-08.

5.7. „Pastebėtina, kad centras atsisakydamas apgyvendinti nepilnametį užsieniečių, tinkamai vadovavosi UTPI 2 str. 16 p. „*Nelydimas nepilnametis užsienietis – 18 metų nesukakęs užsienietis, kuris atvyko į Lietuvos Respubliką be tėvų ar kitų teisėtų atstovų arba atvyko lydimas šių asmenų, tačiau buvo paliktas Lietuvos Respublikoje be priežiūros.*“ [...] Atsižvelgiant į esamą situaciją, faktus bei teisinį reglamentavimą Pareiškėjo sūnus, gim. 1999-02-20, įgijo nelydimo nepilnamečio statusą.“

6. Iš Migracijos departamento pateiktų paaiškinimų ir pridėtų dokumentų nustatyta:

6.1. „Įvertinus tai, kad nepilnamečio Y tėvas X buvo Lazdijų rajono apylinkės teismo sprendimu sulaikytas Užsieniečių registracijos centre, t. y. atskirtas nuo savo sūnaus, o Lazdijų rinktinėje, kur tuo metu fiziškai liko nepilnametis Y, nebuvo tinkamų sąlygų apgyvendinti šį nepilnametį prieglobsčio prašytoją, kol Lietuvos Respublikoje sprendžiamas klausimas dėl jo teisinės padėties, konstatavus, kad, nepaisant to, jog nepilnametis Y nėra nelydimas nepilnametis, kaip tai apibrėžta Lietuvos Respublikos, Europos Sąjungos ir tarptautiniuose teisės aktuose, šioje konkrečioje situacijoje vaiko geriausias interesus labiausiai atitiktų kuo greičiau išspręsti klausimą dėl jo apgyvendinimo vietos, o vienintelė įstaiga, kuri tuo metu galėtų tinkamai pasirūpinti

nepilnamečiu, yra Pabėgėlių priėmimo centras, Migracijos departamentas 2014-11-19 sprendimu apgyvendino nepilnametį Y Pabėgėlių priėmimo centre, kur jis gyvena iki šiol.“

6.2. „[...] 2014-10-28 Migracijos departamento atskiras sprendimas dėl Pareiškėjo sūnaus apgyvendinimo Užsieniečių registracijos centre neteko galios tik 2014-11-19, Migracijos departamentui priėmus sprendimą dėl Pareiškėjo sūnaus apgyvendinimo Pabėgėlių priėmimo centre.“

Skundo tyrimui reikšmingi teisės aktai

7. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo (arba toliau vadinama – SKĮ):

„17 straipsnis. Atsisakymas nagrinėti skundą

1. Seimo kontrolierius ne vėliau kaip per 7 darbo dienas nuo skundo gavimo dienos priima sprendimą atsisakyti nagrinėti skundą, apie tai informuodamas pareiškėją, jeigu:

[...]

3) skunde nurodytų aplinkybių tyrimas nepriklauso Seimo kontrolieriaus kompetencijai;

[...]

4. Jeigu skundo tyrimo metu paaiškėja šio straipsnio 1 dalyje nurodytos aplinkybės, skundo tyrimas nutraukiamas.“

8. Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties (toliau vadinama –

UTPD):

„2 straipsnis. Pagrindinės šio Įstatymo sąvokos

[...]

16. Nelydimas nepilnametis užsienietis – nepilnametis užsienietis, kuris atvyko į Lietuvos Respubliką be tėvų ar kitų teisėtų atstovų arba kuris, atvykęs į Lietuvos Respubliką, liko be jų tol, kol tie asmenys pradeda juo veiksmingai rūpintis.

[...]

20. Prieglobsčio prašytojas – užsienietis, kuris šio įstatymo nustatyta tvarka pateikė prašymą suteikti prieglobstį ir dėl kurio dar nėra priimtas galutinis sprendimas.

[...]“;

„114 straipsnis. Užsieniečio sulaikymas

[...]

2. Ilgiau kaip 48 valandoms užsienietis teismo sprendimu sulaikomas Užsieniečių registracijos centre.

[...]“;

„115 straipsnis. Alternatyvios sulaikymui priemonės

[...]

2. Alternatyvios sulaikymui priemonės yra:

[...]

5) apgyvendinti užsienietį Užsieniečių registracijos centre netaikant judėjimo laisvės apribojimų.

[...]

5. Šio straipsnio 2 dalies 5 punkte nurodyta alternatyvi sulaikymui priemonė gali būti skirta tik prieglobsčio prašytojams“;

„116 straipsnis. Kreipimasis į teismą su teikimu sulaikyti užsienietį arba skirti jam alternatyvią sulaikymui priemonę

1. Jeigu yra šio Įstatymo nustatytas užsieniečio sulaikymo pagrindas, su teikimu sulaikyti užsienietį ilgiau negu 48 valandoms arba skirti jam alternatyvią sulaikymui priemonę į apylinkės teismą pagal užsieniečio buvimo Lietuvos Respublikos teritorijoje vietą kreipiasi policijos ar kitos teisėsaugos institucijos pareigūnas per 48 valandas nuo užsieniečio sulaikymo momento.

Užsieniečio dalyvavimas teismo posėdyje yra būtinas. Teikimo sulaikyti užsieniečių arba skirti jam alternatyvią sulaikymui priemonę nagrinėjimo teisme metu jis turi teisę į Lietuvos valstybės garantuojamą teisinę pagalbą.

[...];

„118 straipsnis. Sprendimo sulaikyti užsieniečių pakartotinis svarstymas

[...]

2. Teismas, gavęs užsieniečio ar institucijos, kurios žinioje yra sulaikytas užsienietis, prašymą pakartotinai svarstyti sprendimą dėl užsieniečio sulaikymo, ne vėliau kaip per 10 dienų nuo prašymo priėmimo dienos pakartotinai svarsto sprendimą sulaikyti užsieniečių [...].“

9. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau vadinama – ABTĮ):

„50 straipsnis. Atstovų įgaliojimai

[...]

4. Tais atvejais, kai administracinės bylos proceso šalis veda bylą per atstovą, visi su byla susiję procesiniai dokumentai įteikiami tik atstovui. Atstovas, gavęs atitinkamus dokumentus, privalo nedelsdamas apie tai pranešti atstovaujamajam ir sudaryti jam galimybę susipažinti su gautais dokumentais. [...];

„73 straipsnis. Teismo šaukimai ir pranešimai

1. Proceso dalyviams ir atstovams teismo šaukimais ir pranešimais pranešama apie teismo posėdžio ar atskirų procesinių veiksmų atlikimo laiką ir vietą [...]

[...]

4. [...] Pranešimo išsiuntimas arba paskelbimas specialiaame interneto tinklalapyje prilygsta šaukimo įteikimui ir laikoma, kad minėtiems proceso dalyviams pranešta apie bylos nagrinėjimo laiką ir vietą“;

„75 straipsnis. Šaukimų pristatymas paštu ar per kurjerius, šaukimų įteikimas

[...] 4. Šaukimas asmeniui įteikiamas jam pačiam pasirašytinai [...].“;

„94 straipsnis. Teismo sprendimo klaidų ištaisymas ir sprendimo išaiškinimas

[...] 3. Kol sprendimas neįvykdytas, bylos šalių prašymu teismas turi teisę išaiškinti savo priimtą sprendimą, tačiau nekeisdamas jo turinio [...].“

10. Laikinojo užsieniečių apgyvendinimo Užsieniečių registracijos centre sąlygų ir tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2007-10-4 įsakymu Nr. 1V-340 (toliau vadinama – Aprašas), 2 punktas:

„[...] 2. Centre apgyvendinami šie asmenys:

2.1. neteisėtai atvykę į Lietuvos Respubliką ar neteisėtai esantys Lietuvos Respublikoje užsieniečiai (toliau – sulaikyti užsieniečiai) – teismo sprendimu;

2.2. sulaikyti užsieniečiai, pateikę prašymus suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje (toliau – sulaikyti prieglobsčio prašytojai), – teismo sprendimu; [...].“

Skundo tyrimui reikšminga teismų praktika

11. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas:

11.1. 2015-02-19 sprendime, priimtame administracinėje byloje Nr. A-1824-624/2015, nurodė:

„Dėl apeliacinio skundo argumentų, kad pirmosios instancijos teismas neužtikrino pareiškėjo dalyvavimo sprendimo sulaikyti užsieniečių pakartotinio svarstymo metu, pažymėtina, kad nors Įstatyme eksplicitiškai nėra įtvirtinta, kad tokio prašymo svarstymo teismo posėdyje metu, skirtingai nei kreipimosi dėl sulaikymo ar alternatyvios sulaikymui priemonės skyrimo svarstymo metu, užsieniečio dalyvavimas yra būtinas, teismas privalo ne tik informuoti apie prašymo svarstymo vietą ir laiką, bet ir realiai sudaryti užsieniečiui galimybę dalyvauti teismo posėdyje, t. y.

prašymą nagrinėti tik gavęs aiškų patvirtinimą, kad užsienietis nepageidauja vyksti į teismo posėdį, kuriame vyksta sprendimo sulaukyti jį pakartotinis svarstymas. Nors šiuo atveju teismas neturi pagrindo abejoti Užsieniečių registracijos centro atstovės aiškinimu, kad pareiškėjui M. I. buvo pranešta apie teismo posėdžio vietą ir laiką, duomenų, M. I. buvo tinkamai išaiškinta teisė dalyvauti teismo posėdyje, taip pat kad jis aiškiai išreiškė valią nevykti į teismo posėdį, nėra“.

11.2. 2011-01-17 nutartyje, priimtoje administracinėje byloje Nr. A-556-53/2011, nurodė:

„Teisėjų kolegija konstatuoja, kad teismas negali nagrinėti bylos, kai nedalyvauja kuris nors iš byloje dalyvaujančių asmenų, jeigu jis nebuvo tinkamai informuotas apie teismo posėdžio vietą ir laiką, nes tokiu atveju būtų pažeidžiama teisė būti išklausytam, šalių lygiateisiškumo ir rungtyniškumo principai.

Šių principų nesilaikymas gali lemti Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalies nuostatos dėl teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimą, todėl nagrinėjamos bylos kontekste aktualu nurodytų principų turinį atskleisti remiantis Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija.

Europos Žmogaus Teisių Teismas yra nurodęs, kad proceso šalių lygybės principas, būdamas sudėtinė platesnės teisingo bylos nagrinėjimo koncepcijos dalis, reikalauja, kad kiekviena šalis turėtų prieinamą galimybę pristatyti savo bylą tokiu būdu, kuris nepastatytų jos į žymiai nepalankesnę padėtį, palyginus su oponentu (žr., be kitų, *Kress prieš Prancūziją* [GC], Nr. 39594/98, § 72, ECHR 2001-VI).

Šalių lygybės principas prarastų prasmę, jei vienai iš jų nebūtų pranešta apie teismo posėdį tokiu būdu, kad ji turėtų galimybę jame dalyvauti norėdama įgyvendinti savo teises, įtvirtintas nacionalinėje teisėje - kai tuo metu kita šalis tokias savo teises veiksmingai įgyvendina (žr. *Š. prieš Lietuvą*, Nr. 37259/04, 25 punktas, 2008 m. lapkričio 25 d.)

[...]

Dalyvavimas teismo posėdyje įgalina vieną šalį pateikti argumentus dėl bylos esmės, o šių argumentų neperdavimas kitai šaliai, dėl ko ji negali į juos atsakyti, juolab kad poveikis teismo sprendimui, kurį būtų turėjusios priešingos šalies pateiktos pastabos, *a priori* negali būti įvertintas, kelia grėsmę byloje dalyvaujančio asmens pasitikėjimui teisingumo vykdymu, paremtam *inter alia* žinojimu, kad dėl kiekvieno byloje esančio dokumento bus galima pareikšti savo nuomonę (žr. sprendimo 29 punktą, taip pat *Nideröst-Huber prieš Šveicariją*, 1997 m. vasario 18 d. sprendimas, Reports of judgments and decisions 1997-I, § 29)“.

Išvados

12. Atsižvelgiant į skunde išdėstytas aplinkybes, išvados bus pateikiamos dėl kiekvienos iš šių dalių atskirai:

12.1. dėl Užsieniečių registracijos centro pareigūnų veiksmų nepristatant Pareiškėjo į Švenčionių rajono apylinkės teismo posėdį;

12.2. dėl Pareiškėjo nepilnamečio sūnaus apgyvendinimo Užsieniečių registracijos centre režimo;

12.3. dėl pareigūnų veiksmų atsisakant apgyvendinti Pareiškėjo nepilnametį sūnų Užsieniečių registracijos centre.

Dėl Užsieniečių registracijos centro pareigūnų veiksmų nepristatant Pareiškėjo į Švenčionių rajono apylinkės teismo posėdį

13. Skunde nurodoma, kad Užsieniečių registracijos centras, nepristatydamas Pareiškėjo į Švenčionių rajono apylinkės teismą, nevykdė jam teisės aktų priskirtų funkcijų, dėl ko buvo pažeista Pareiškėjo teisė dalyvauti teismo posėdyje.

14. Užsieniečių registracijos centras nurodė, jog Pareiškėjas buvo informuotas apie 2014-10-27 vykusį Švenčionių rajono apylinkės teismo posėdį, tačiau Seimo kontrolieriui tai patvirtinančių dokumentų nepateikė. Pareiškėjas šiame teismo posėdyje nepageidavo dalyvauti. Užsieniečių registracijos centras taip pat teigia, kad Švenčionių rajono apylinkės teismas pakartotinai svarstė Pareiškėjo sulaikymo klausimą, o UTPĮ 116 straipsnis numato, kad užsieniečio dalyvavimas teismo posėdyje būtinas tik tuomet, kai jo sulaikymo klausimas svarstomas pirmą kartą.

15. Skundo tyrimo metu nustatyta, jog Lazdijų rajono apylinkės teismas, dalyvaujant Pareiškėjui, 2014-10-07 sprendimu, be kito, nutarė sulaikyti Pareiškėją iki 2015-01-07. Prieglobsčio reikalų skyriaus 2014-10-10 sprendimais Pareiškėjams buvo suteiktas laikinas teritorinis prieglobstis Lietuvos Respublikoje, todėl išnyko užsieniečių sulaikymo pagrindai. Užsieniečių registracijos centras kreipėsi į Švenčionių rajono apylinkės teismą su teikimu pakartotinai svarstyti Pareiškėjų sulaikymo klausimą. Švenčionių rajono apylinkės teismas 2014-10-27 pakartotinai svarstė Pareiškėjo sulaikymo klausimą. Šio teismo posėdyje Pareiškėjai nedalyvavo, o jiems atstovavo advokato padėjėja, kuri buvo jų atstovė.

16. UTPĮ 116 straipsnyje, be kita ko, nustatyta, kad su teikimu sulaikyti užsienietį ilgiau negu 48 valandoms arba skirti jam alternatyvią sulaikymui priemonę į apylinkės teismą pagal užsieniečio buvimo Lietuvos Respublikos teritorijoje vietą kreipiasi policijos ar kitos teisėsaugos institucijos pareigūnas per 48 valandas nuo užsieniečio sulaikymo momento. Tokiu atveju užsieniečio dalyvavimas teismo posėdyje yra būtinas. Tuo tarpu sprendimų pakartotinio svarstymo (UTPĮ 118 straipsnis) atvejais užsieniečio dalyvavimas teismo posėdyje UTPĮ nėra vienareikšmiškai numatytas.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2011-01-17 nutartyje administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶ - 53/2011, be kita ko, nurodė, kad dalyvavimas teismo posėdyje suteikia šalims galimybę pateikti argumentus dėl bylos esmės. Tuo tarpu teisės pasisakyti dėl šių argumentų iš vienos šalies atėmimas, kelia grėsmę byloje dalyvaujančio asmens pasitikėjimui teisingumo vykdymu, paremtam žinojimu, kad dėl kiekvieno byloje esančio duomens bus galima pareikšti savo nuomonę bei lemia tokių principų, kaip šalių lygiateisiškumas ir rungtyniškumas, pažeidimą. Šių principų nesilaikymas gali sąlygoti Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalies nuostatos dėl teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimą. Europos Žmogaus Teisių Teismas yra nurodęs, kad proceso šalių lygybės principas, būdamas sudėtinė platesnės teisingo bylos nagrinėjimo koncepcijos dalis, reikalauja, kad kiekviena šalis turėtų prieinamą galimybę pristatyti savo bylą tokiu būdu, kuris nepastatytų jos į žymiai nepalankesnę padėtį, palyginus su oponentu.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas UTPĮ 116 ir 118 straipsnių tarpusavio santykį, kiek tai susiję su užsieniečio dalyvavimu teismo posėdyje, kuomet svarstomas jo pakartotinio sulaikymo klausimas, taip pat yra aptaręs savo jurisprudencijoje. Šis teismas, be kita ko, nurodė, kad, nors UTPĮ eksplicitiškai nėra įtvirtinta, jog tokio prašymo svarstymo teismo posėdyje metu, skirtingai nei kreipimosi dėl sulaikymo ar alternatyvios sulaikymui priemonės skyrimo svarstymo metu, užsieniečio dalyvavimas yra būtinas, teismas privalo ne tik informuoti apie prašymo svarstymo vietą ir laiką, bet ir realiai sudaryti užsieniečiui galimybę dalyvauti teismo posėdyje, t. y. prašymą nagrinėti tik gavęs aiškų patvirtinimą, kad užsienietis nepageidauja vykti į teismo posėdį, kuriame vyks sprendimo sulaikyti jį pakartotinis svarstymas.

Taigi užsienietis visuomet turi teisę dalyvauti svarstant jo sulaikymo klausimą (tiek pirmą kartą, tiek pakartotinai), o atsisakymas naudotis šia teise turi būti aiškiai išreikštas.

17. Apie teismo posėdžio arba atskirų procesinių veiksmų atlikimo laiką ir vietą proceso dalyviams, jų atstovams pranešama teismo šaukimais ir pranešimais. Tai, kam ir kokius pranešimus

arba šaukimus siųsti, sprendžia teismas (ABTĮ 73 straipsnio 1 dalis). Šaukimai įteikiami kviečiamiems asmenims pasirašytinai (ABTĮ 75 straipsnio 4 dalis). Tuo tarpu pranešimo tinkamu įteikimu laikytinas jo išsiuntimas (ABTĮ 73 straipsnio 4 dalis). Apie šaukiamą teismo posėdį Užsieniečių registracijos centrui ir Pareiškėjų atstovei (advokato padėjėjai) buvo pranešta Švenčionių rajono apylinkės teismo 2014-10-23 raštu Nr. S-4768 (pranešimu).

Švenčionių rajono apylinkės teismo posėdyje 2014-10-27 dalyvavo Pareiškėjų atstovė – advokato padėjėja. Būtent advokato padėjėjai (ne Pareiškėjams) ir buvo adresuotas Švenčionių rajono apylinkės teismo 2014-10-23 raštas Nr. S-4768. Pabrėžtina, kad tais atvejais, kai administracinės bylos proceso šalis veda bylą per atstovą, visi su byla susiję procesiniai dokumentai įteikiami tik atstovui. Būtent atstovas turi supažindinti atstovaujamuosius su šiais dokumentais (šios pažymos 8 punktas).

18. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Švenčionių rajono apylinkės teismas Pareiškėjams, kaip proceso šaliai, nesiuntė pranešimo apie 2014-10-27 šauktą posėdį, taigi nėra pagrindo teigti, kad Užsieniečių registracijos centras savo iniciatyva turėjo spręsti jų dalyvavimo posėdyje klausimą.

Skundo dalis dėl Užsieniečių registracijos centro pareigūnų veiksmų nepristatant Pareiškėjo į Švenčionių rajono apylinkės teismo posėdį atmestina.

*Dėl Pareiškėjo nepilnamečio sūnaus apgyvendinimo
Užsieniečių registracijos centre režimo*

19. Skunde nurodoma, kad vadovaujantis Lazdijų rajono apylinkės teismo 2014-10-07 sprendimu Pareiškėjo nepilnametis sūnus turėjo būti apgyvendintas VSAT Užsieniečių registracijos centro Nesulaikytųjų korpuse. Tačiau jis, kartu su savo tėvu (Pareiškėju), buvo patalpintas VSAT Užsieniečių registracijos centro Sulaikytųjų korpuse, t. y. buvo *de facto* sulaikytas.

20. Užsieniečių registracijos centras nurodė, jog, teismui priėmus sprendimą apgyvendinti asmenį Užsieniečių registracijos centre, tai nereiškia, kad jo laisvė negali būti apribota. Atsižvelgiant į Aprašo 2 punktą, asmuo, apgyvendintas šiame centre, gali būti ir asmuo, kurį teismas nusprendė sulaikyti. Užsieniečių registracijos centras apgyvendino Pareiškėjus kartu atsižvelgdamas į svarbiausius vaiko interesus bei teigia, kad Pareiškėjo sūnui buvo sudarytos visos sąlygos, atsižvelgiant į jo socialinius poreikius: jis galėjo dalyvauti ugdymo programose, bendrauti su bendraamžiais.

21. Ilgiau kaip 48 valandoms užsienietis sulaikomas Užsieniečių registracijos centre teismo sprendimu. Teismas, esant UTPĮ įtvirtintoms sąlygoms, užsieniečiui gali skirti alternatyvią sulaikymui priemonę. Viena iš šių priemonių yra apgyvendinti užsienietį Užsieniečių registracijos centre netaikant judėjimo laisvės apribojimų (UTPĮ 115 straipsnio 2 dalies 5 punktas). Tačiau tokia alternatyvi sulaikymui priemonė gali būti skirta tik prieglobsčio prašytojams, t. y. asmenims, kurie kreipėsi dėl prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo.

22. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Lazdijų rajono apylinkės teismas, priimdamas 2014-10-07 sprendimą, vadovavosi UTPĮ 114 straipsnio 2 dalimi bei 116 straipsniu ir, be kito, nusprendė Pareiškėją sulaikyti 3 mėnesiams, t. y. iki 2015-01-07, apgyvendinti Užsieniečių registracijos centre, šiame centre apgyvendinti ir nepilnametį Pareiškėjo sūnų. Kaip nurodė Užsieniečių registracijos centras, šio sprendimo priėmimo metu Pareiškėjai neturėjo prieglobsčio prašytojų statuso. Priimdamas šį sprendimą Lazdijų rajono apylinkės teismas nenagrinėjo alternatyvios sulaikymui priemonės taikymo galimybes, taip pat nesirėmė UTPĮ 115 straipsniu, kuriame šios alternatyvos yra įtvirtintos.

23. Nustatytos aplinkybės suponuoja išvadą, jog Lazdijų rajono apylinkės teismas 2014-10-07 sprendimu nenusprendė, jog Pareiškėjo nepilnamečiui sūnui turėtų būti taikoma alternatyvi sulaikymui priemonė, įtvirtinta UTPI 115 straipsnio 2 dalies 5 punkte, – apgyvendinti užsieniečių Užsieniečių registracijos centre netaikant judėjimo laisvės apribojimų, tačiau vienareikšmiškai nenurodė, jog Pareiškėjo nepilnametis sūnus turi būti sulaikytas. Atkreiptinas dėmesys, jog Pareiškėjai, manydami, jog Lazdijų rajono apylinkės teismo 2014-10-07 sprendimas turėjo būti aiškinamas ir vykdytinas kitaip, nei tai padarė Užsieniečių registracijos centras, galėjo pasinaudoti ABTĮ 94 straipsnio 1 dalyje numatyta teise kreiptis į teismą dėl jo sprendimo išaiškinimo.

24. Klausimo, ar Pareiškėjo nepilnametis sūnus buvo tinkamai apgyvendintas Užsieniečių registracijos centre, sprendimas neatsiejamai susijęs su Lazdijų rajono apylinkės teismo 2014-10-07 sprendimo aiškinimu. Kaip jau buvo nurodyta, teismo sprendimo išaiškinimo klausimus nagrinėja ši sprendimą priėmęs teismas.

25. Seimo kontrolierių įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 3 punkte numatyta, jog Seimo kontrolierius priima sprendimą atsakyti nagrinėti skundą, jeigu padaro išvadą, kad skunde nurodytų aplinkybių tyrimas nepriklauso Seimo kontrolieriaus kompetencijai. SKĮ 17 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad skundo tyrimas nutraukiamas, jei paaiškėja šio straipsnio 1 dalyje nurodytos aplinkybės.

26. Atsižvelgiant į pirmiau nurodytas aplinkybes, darytina išvada, kad Pareiškėjo sūnaus apgyvendinimo Užsieniečių registracijos centre sąlygas galėjo išaiškinti Lazdijų rajono apylinkės teismas, kuris priėmė tokį sprendimą.

Skundo dalies dėl Pareiškėjo nepilnamečio sūnaus apgyvendinimo Užsieniečių registracijos centre režimo tyrimas nutrauktinas.

*Dėl pareigūnų veiksmų atsisakant apgyvendinti Pareiškėjo nepilnametį sūnų
Užsieniečių registracijos centre*

27. Lazdijų rajono apylinkės teismo 2014-11-18 sprendimu Pareiškėjas buvo sulaikytas. Šis teismas nieko nepasisakė dėl Pareiškėjo nepilnamečio sūnaus apgyvendinimo, todėl Prieglobsčio skyriaus 2014-10-28 sprendimas Nr. [...] dėl nepilnamečio Pareiškėjo sūnaus apgyvendinimo Užsieniečių registracijos centre liko galioti. Pasak Pareiškėjų atstovės, Užsieniečių registracijos centras, sulaikius nepilnamečio sūnaus tėvą Pareiškėją ir patalpinus jį į Sulaikytųjų korpusą, atsisakė toliau šiame centre laikyti apgyvendintą Pareiškėjo nepilnametį sūnų.

28. Užsieniečių registracijos centras nurodė, kad Lazdijų rajono apylinkės teismas 2014-11-18 sprendimu nusprendė sulaikyti Pareiškėją, tačiau nieko nepasisakė dėl jo sūnaus, t. y. jo atžvilgiu liko galioti Prieglobsčio skyriaus 2014-10-28 sprendimas Nr. [...] bei susiklostė situacija, kad Pareiškėjams buvo taikomi skirtingi apgyvendinimo režimai. Užsieniečių registracijos centras teigia, kad šiuo centre negali būti apgyventi nelydimi nepilnamečiai, ir nepriėmė Pareiškėjo sūnaus iš Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Lazdijų rinktinės. Taip pat teigiama, kad Pabėgėlių priėmimo centras yra specializuota įstaiga, kuri iš esmės galėjo geriau pasirūpinti Pareiškėjo sūnumi.

29. Iš pirmiau išdėstytų aplinkybių, Migracijos departamento pateiktos nuomonės (šios pažymos 6 punktą), darytina išvada, kad, Lazdijų rajono apylinkės teismui priėmus 2014-11-18 sprendimą, Pareiškėjas buvo sulaikytas. Tuo tarpu tebegaliojo dėl Pareiškėjo nepilnamečio sūnaus

Prieglobsčio reikalų skyriaus priimtas 2014-10-28 sprendimas Nr. [...] jį apgyvendinti Užsieniečių registracijos centre.

Vis dėlto, kaip nustatyta tiek iš Užsieniečių registracijos centro, tiek Migracijos departamento pateiktų paaiškinimų, susiklosčiusi situacija lėmė, kad Užsieniečių registracijos centre Pareiškėjas ir sūnus turėjo būti atskirti. Esant šioms aplinkybėms, Migracijos departamentas jau kitą dieną po Lazdijų rajono apylinkės teismo 2014-11-18 sprendimo priėmimo nagrinėjo Pareiškėjo sūnaus apgyvendinimo klausimą. Prieglobsčio skyrius 2014-11-19 sprendime, be kito, nurodė, jog šioje konkrečioje situacijoje vaiko geriausias interesus labiausiai atitiktų kuo greičiau išspręsti klausimą dėl jo apgyvendinimo vietos, o vienintelė įstaiga, kuri tuo metu galėtų tinkamai pasirūpinti nepilnamečiu, yra Pabėgėlių priėmimo centras. Taigi buvo nuspręsta, kad, esant šioms aplinkybėms, Prieglobsčio skyriaus 2014-10-28 sprendimas Nr. [...] Pareiškėjo sūnų apgyvendinti Užsieniečių registracijos centre nėra geriausiai atitinkantis vaiko interesus ir nuspręsta sūnų apgyvendinti Pabėgėlių priėmimo centre.

30. Migracijos departamentas laikosi pozicijos, jog šiuo atveju Pareiškėjo nepilnametis sūnus neturėjo nelydimo nepilnamečio statuso (šios pažymos 6.1 papunktis). Tuo tarpu Užsieniečių registracijos centras mano, jog, esant pirmiau išdėstytai situacijai, Pareiškėjo nepilnametis sūnus buvo įgijęs nelydimo nepilnamečio statusą (šios pažymos 5.7 papunktis). Taigi nors šios institucijos sprendė Pareiškėjo nepilnamečio sūnaus apgyvendinimo klausimą atsižvelgdamos į geriausias vaiko interesus bei skundo tyrimo metu Seimo kontrolieriui nebuvo pateikta duomenų, jog vaiko interesai buvo pažeisti, tačiau valstybės institucijų pozicija dėl vaiko teisinio statuso, esant nurodytai situacijai, skiriasi.

31. Teisinio tikrumo ir teisinio aiškumo principai suponuoja tam tikrus privalomus teisinio reguliavimo reikalavimus: jis privalo būti aiškus ir darnus, teisės normos turi būti formuluojamos tiksliai, jose negali būti dviprasmybių. Pastebėtina, kad teisės aktuose nėra aiškiai reglamentuota, kaip turėtų būti sprendžiama skunde nurodyta situacija, t. y. kokį statusą įgyja nepilnametis užsienietis, kuomet tėvai (ar kiti asmenys), su kuriais jis atvyko, yra suimami, ir kaip toliau turėtų būti sprendžiami tokio nepilnamečio apgyvendinimo, jo priežiūros klausimai.

32. Atsižvelgiant į tai, kas pirmiau išdėstyta, darytina išvada, kad Užsieniečių registracijos centro pareigūnų veiksmai nelėmė Pareiškėjo nepilnamečio sūnaus teisių pažeidimo, o jo apgyvendinimo klausimas buvo išspręstas atsižvelgiant į svarbiausius vaiko interesus.

Skundo dalis dėl pareigūnų veiksmų atsisakant apgyvendinti Pareiškėjo nepilnametį sūnų Užsieniečių registracijos centre atmestina, tačiau svarstytinas klausimas dėl šiuo metu galiojančio teisinio reglamentavimo tobulinimo.

III. SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

33. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia:

X ir Y skundo dalis dėl Pareiškėjo nepilnamečio sūnaus apgyvendinimo Užsieniečių registracijos centre sąlygų, pareigūnų veiksmų atsisakant apgyvendinti Pareiškėjo nepilnametį sūnų Užsieniečių registracijos centre atmesti.

34. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 3 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia:

X ir Y skundo dalies dėl Pareiškėjo nepilnamečio sūnaus apgyvendinimo Užsieniečių registracijos centre režimo tyrimą nutraukti.

IV. SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

35. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 8 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius rekomenduoja vidaus reikalų ministrui Sauliui Skverneliui įvertinti galimybę reglamentuoti nepilnamečio užsieniečio, kuomet atvykus į Lietuvos Respubliką jo tėvai arba kiti lydintys asmenys yra suimami, teisinį statusą bei su tuo susijusius klausimus.

36. Apie rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių informuoti iki 2015-06-26.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas